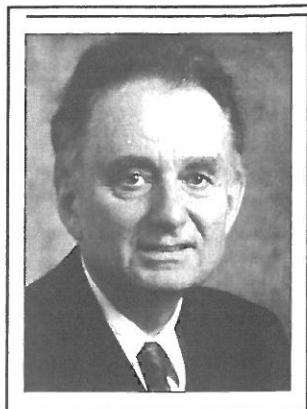

Stabilitet og forandring

Jeg vil ta utgangspunkt i samfunnsforholdene. De er alltid av betydning for diakonien.

Min første merknad er at Møre bispedømme fremdeles har bevart noe av bygdekulturens positive sider: I små forhold kjenner folk hverandre, de er vant til å stille opp for naboene, nettverket er i ganske stor grad inntakt

✠ Av Odd Bondevik

Et synlig tegn på dette er at det ofte er stort fram møte til begravelser. Man ser hverandre og bryr seg om hverandre og gir praktisk hjelp i store og små ting. Det betyr at det er mye hverdagsdiakoni som fungerer, selv om folk er uvante med å bruke et slikt ord på det de foretar seg.

Men situasjonen endrer seg. I møte med kommunenes ledelse, helse- og oppvekstetatt og med lokale menigheter under visitasene er budskapet tydelig: Også små steder merker bykulturens skyggesider. Dette bekymrer de ansvarlige i stor grad, og det angår oss som kirke.

Det ustabile samfunn

Folk pendler i større grad enn tidligere og flytter oftere enn før. Kultursituasjonen bærer også preg av det urolige og flyktige. Ett eksempel er mangel på stabilitet i ekteskap. Nettverkene svekkes. De ansvarlige i kommunene – og politietaten! – ser sterke utslag blant barn og unge: Kjønnrolleforvirring, skrikende behov for voksenkontakt, tiltagende ensomhet, i ekstreme tilfelle rus, dop, kriminalitet. Helhetsbildet av ungdommen er positivt – det må vi ikke glemme! – men den negative utvikling er lett å få øye på.

Diakonalt må vi legge om våre prioriteringer. Forebyggende familiearbeid er sentralt. I en tid med skrekk for moralisering kan vi, ved siden av en etisk begrunnelse, gi en godt fundert diakonal begrunnelse for vårt engasjement. De stabile relasjoner er nødvendige for å ta vare på mennesker i en sårbar livsfase, særlig barn og unge.

Ensomhetsproblemet er større enn vi aner. Derfor er det nødvendig å skape møtesteder og tid for den gode samtale. Å se medmennesker er en diakonal innsats av stor verdi. For ungdom er det nødvendig å supplere det tradisjonelle kristne ungdomsarbeid med et diakonalt rettet tilbud: et miljøtiltak med lav terskel og med voksent nærvær. Dette har vært et satsingsområde her hos oss i flere år, men vi er klar over at vi ikke har nådd langt nok.

Kalkulatorsamfunnet

Kalkulator er nyttig til mangt, blant annet til forsvarlig og nøktern forvaltning. Men dersom en lønnsomhetsvurdering blir hovedkriteriet for våre prioriteringer, rammer det svake grupper og utkantstrøk med noe som minner om en naturlovs nødvendighet. Tiltak vurderes altfor ofte etter markedsverdi, mennesker etter nytte og "innsatsevne". Da er det fare på ferde!

Derfor har vi en flerfoldig diakonal utfordring: På lokalplanet må vi gå inn i en samfunnskritisk funksjon: stille spørsmål til lokale prioriteringer som rammer ressursvake mennesker eller slike som ikke har pressgrupper bak seg. Kontakt med ordførere og rådmenn, bearbeiding av folkevalgte, innlegg og intervjuer i lokalavisen o.l. kan nå bli en diakonal arbeidsform. Det gjelder å gjøre det diakonen har forpliktet seg til gjennom sin vigsling: å «arbeide for å bedre de svakes kår».

Arbeidsledighet er et stigende problem i vårt bispedømme. Vi hører nesten daglig om innskrenkninger, konkurser eller utflagging. Hvordan møter vi dem som er rammet? Hvor er diakonien? Situasjonen øker presset mot de gamle. Dersom arbeidsevne, "nytte" o.l. blir målestokken, kan det føre til at en føler seg til overs, som en belastning, eller uverdigg til å leve videre. Kamp mot aktiv dødshjelp, mot et menneskesyn som fratrar mennesker deres verd – og vern om de ufødte menneskebarn, er fremdeles diakonale utfordringer av første rang. Mye mer kan sies om disse områdene, men plassen tillater ikke det.

Et hardere samfunn

Vold i de nære relasjoner er et alvorlig problem. Noe skyldes sikkert mangelen på stabilitet i samfunnet, noe er et resultat av påvirkning gjennom media, og noe har bakgrunn i bruk av dop og rus. Vi må ut av en fryktsom anti-pietisme som har ridd menighetene altfor lenge: En er redd for å bli kalt «moralist» og tør ikke ta til motmæle mot forsøpling i TV eller en slapp alkoholpolitikk. Vi må begynne å opptre voksent igjen og ha mot til å si at vi med vår

lunkenhet har bidratt til et hardere samfunn. Det gir alvorlig grunn til bekymring at vold blant barn – også jenter! – er så utbredt. Her utfordres vi til nøktern analyse av årsakene, etablering av brede allianser og aktiv handling. Vi må altså kjempe mot vold, men også mot dens bakenforliggende årsaker. Vi må rette kritikk mot rusmisbruk ut fra en sosialetisk synsvinkel: Vi står overfor et helseproblem av de aller største. Sykehuskøene hadde vært betydelig kortere dersom alkoholbruket hadde gått ned. Rusproblemet rammer også på annen måte. Barna opplever utrygghet og redsel når de voksnes atferd blir annerledes og uforutsigbar under påvirkning av alkohol, og ekteskap trues.

- En annen utgave av det harde samfunn er økte etniske spenninger i en flerkulturell situasjon. Her har vi en oppgave i å bygge broer, skape holdninger og motarbeide fiendebilder og frykt.

Sluttord

Det er langt mer som kan sies om diakonale utfordringer. Viktige tema er utelatt her, ikke fordi de skal neglisjeres, men fordi plassen ikke tillater det. Vi ønsker flere diakonstillinger i vårt bispedømme, men er klar over at vi også bør ha følgende synspunkt for øye:

Diakonen må kombinere trygghet i egen identitet med åpenhet for tverrfaglig tilnærming. Både prest, kateket, kantor, kontorpersonale, klokkere, kirkegårdsarbeidere og andre ansatte kan og bør fungere diakonalt. Kanskje har vi undervurdert disse yrkesgruppens diakonale muligheter og utfordringer.

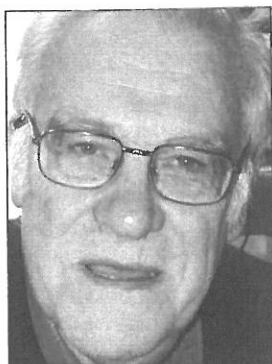
Diakonien må ikke begrenses til tradisjonelt diakonale tiltak og aktiviteter i menigheten. Ulike sider av menighetens virksomhet kan med fordel underkastes en diakonal vurdering. I staben og/eller menighetsrådet kan det være en spennende utfordring å ta dem for seg i tur og orden og se hvordan de fungerer diakonalt: gudstjenesten, forbønnen, dåpsopplæringen, konfirmasjonstida, ungdomsarbeidet eller korvirksomheten.

Diakonen er altså ikke solospiller, men strateg, veiviser, pådriver, inspirator og forbilde. Med en ordrett oversettelse av de kjente ord i Ef 4,12: «utruste de hellige så de kan utføre sin diakonale gjerning».

Institusjonsdiakoni fremfor menighetsdiakoni

Det var først og fremst den kvinnelige diakoni som ble banebrytende her i Norden – og det ble institusjons- og anstaltsdiakoni. De to dominerende personlighetene innen diakonien på 1800-tallet var uten tvil Wilhelm Löke og Theodor Fliedner. Begge kom til å legge grunnlaget for den videre utviklingen av diakonien først og fremst i Tyskland, men også i Norden.

✖ Av Alf B. Oftestad

Diakonien fornyelse og fremvekst

Kontakten med Lökes Neuendettelsau i Bayern og Fliedners Kaiserswerth, nå i Düsseldorf, Vest-Tyskland er stadig viktig opp til vår egen tid.

Löke vil knytte diakonissen til menigheten, for menigheten er i sitt vesen diakoni. Diakonissene skulle gjøre tjeneste i de enkelte lokalmenighetene, hvor de med støtte av foreningen skulle fornye menigheten ved å bygge opp diakonien. Han vil blåse nytt liv i den gamle kirkes diakonissetjeneste. Et diakonisse-embete skulle kvinnene ordineres til. Gudstjenesten måtte bli både utgangspunkt og forutsetning for tjenesten. Derfor skulle diakonissene ha spesielle oppgaver i Gudstjenesten – en liturgisk tjeneste, med forbønnstjeneste, lovsang og omsorg. Men Löke måtte med sorg la dette falle. Diakonisseutdannelsen i Neuendettelsau (fra 1853) ble et moderhus hvor diakonissen fikk sin innvielse. Hun ble, som alle andre diakonisser, knyttet til moderhuset og et søstersamfunn, mer enn til menigheten.

Å legge opp til et moderhus med et søstersamfunn var Fliedners linje. Institusjonen i Kaiserswerth ble en utdannelsesanstalt for evangelistiske troende kvinner. Den ga opplæring i sykepleie og lærergjærningen. Men etter hvert ble sykepleien dominerende. Fliedners utdannelsesinstitusjon bar preg av streng disiplin, orden og lydighet inspirert av et reformert biblisistisk kristendomssyn.

Hierarkisk

Strukturen var hierarkisk oppbygget: Forstander var øverste leder, deretter forstanderinnen som var fru Fliedner, så husmor og de utlærte diakonissene, tilslutt elevene. Det ble en utdannelsesinstitusjon for de kristne sykepleierne.